

Minister Finansów

Warszawa, 9 stycznia 2024 roku

Sprawa: Rekomendacje EKF
Znak sprawy: PM1.611.1.2024
Kontakt: Kancelaria MF
tel.: +48 22 694 55 55
e-mail: kancelaria@mf.gov.pl

Szanowni Państwo,

dziękujemy za przesłanie raportu oraz Państwa rekomendacje, z którymi zapoznaliśmy się z zainteresowaniem. Chętnie podzielimy się również swoją opinią, kierując się przesłanymi przez Państwa pytaniami.

Jeżeli chodzi o **kluczowe rekomendacje** z perspektywy Ministerstwa Finansów to jest to przede wszystkim rekomendacja dotycząca konsolidacji finansów publicznych i zwiększenia ich przejrzystości.

Ograniczenie deficytu sektora finansów publicznych będzie konieczne w kolejnych latach. O skali i tempie będziemy decydować biorąc pod uwagę krajowe reguły, reguły na poziomie unijnym, które aktualnie podlegają zmianom, stan gospodarki oraz priorytety wynikające z zobowiązań przedwyborczych. Pamiętajmy, że wciąż jest dużo do zrobienia w zakresie poprawy ściągalności podatkowej, co oznacza, że o poprawie wyniku sektora będą decydować zarówno działania po stronie wydatkowej, ale także dochodowej. Oczywiście poprawiająca się koniunktura gospodarcza, również spowoduje poprawę stanu finansów państwa.

Jawność i przejrzystość finansów publicznych jest jednym z kluczowych aspektów związanych z polityką fiskalną. Pozwala na właściwą ocenę prowadzonych przez rząd działań oraz na kontrolę finansów państwa. Zwiększenie przejrzystości finansów publicznych zostało zapowiedziane m.in. przez ministra Andrzeja Domańskiego w trakcie sejmowej debaty nad budżetem państwa i w najbliższych miesiącach zostaną podjęte działania w tym kierunku. Do niezbędnych działań w tym zakresie można zaliczyć m.in.:

- włączenie w ramach przygotowania projektu ustawy budżetowej i dokumentów jej towarzyszących planów finansowych (przyjęte na potrzeby projektu ustawy budżetowej) następujących jednostek: ZUS, NFZ, FRD, BFG, brakującą część funduszy KRUS oraz fundusze w BGK;
- rozszerzenie zakresu publikacji planów finansowych jednostek istotnych z punktu widzenia wyniku sektora finansów publicznych, w tym funduszy w BGK (poza podsektorem samorządowym) i wykonania tych planów.

Jeżeli chodzi o wskazanie **innych rekomendacji ważnych z punktu widzenia gospodarki oraz stabilności systemu finansowego** w naszej opinii istotnym wyzwaniem, przed którymi aktualnie stoi Polska jest **utrzymanie wysokiego wzrostu gospodarczego w obliczu zmian demograficznych**. Trwały spadek dzietności przekłada się z czasem na spadek liczby osób w wieku produkcyjnym oraz wielkość siły roboczej. To z kolei, wraz ze wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym, prowadzi do wyższych kosztów opieki społecznej i zdrowotnej przy mniejszych możliwościach ich finansowania, tym samym tworząc długookresowe wyzwania dla finansów publicznych.

W ciągu ostatnich 30 lat polska struktura demograficzna zmieniała się znacząco. W 1990 r. najliczniejszymi grupami społecznymi były dzieci w wieku około 7 lat i ich rodzice w wieku 30 lat, a sama struktura przypominała piramidę, w której najstarsze grupy wiekowe były najmniej liczne. Obecnie rozkład populacji jest bliższy sytuacji dokładnie odwrotnej. Według prognozy Eurostatu EUROPOP23, do 2100 r. będziemy obserwować wzrostowy trend współczynnika TFR w Polsce (do wartości 1,66), jednak nie powstrzyma to sukcesywnego spadku populacji (a w efekcie podaży pracy). Zgodnie z prognozą, populacja Polski w 2100 r. ma zmniejszyć się z 38,5 mln w 2023 r. do 29,5 mln, czyli o prawie 9 mln osób (średnia zmiana populacji państw europejskich ma wynieść -6,1%, który Polska kilkakrotnie przekracza, ze zmianą na poziomie -21%).

Istotne jest podejmowanie działań kompensujących ubytek populacji osób w wieku produkcyjnym, takich jak:

- aktywizacja grup, w których aktywność zawodowa jest relatywnie niższa oraz zachęcanie do pozostawania dłużej na rynku pracy osób w wieku okołoemerytalnym,
- inwestowanie w edukację, podnoszącą jakość kapitału ludzkiego i produktywność,
- tworzenie polityk prorodzinnych zwiększających dzietność.

Aktywność zawodowa kobiet i mężczyzn jest szczególnie zróżnicowana w dwóch grupach wiekowych tj. 20-40 lat oraz 60-64 lat. Jednakże, w ostatnich latach obserwujemy wzrost aktywności zawodowej wśród młodych kobiet oraz osób starszych. Zmiany te są dodatkowo wspierane przez ludność migrującą do Polski, pozytywnie wpływającą na krajową podaż pracy.

Tabela 1. Wskaźniki aktywności zawodowej w poszczególnych grupach mężczyzn (M) i kobiet (K) w 2017 i 2022 r. (źródło: Eurostat)

	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75+
2017 M	6,8%	67,6%	92,5%	93,9%	94,2%	92,7%	88,4%	82%	73,4%	48,4%	16,9%	7,1%	2,2%
2022 M	6,9%	64,2%	91,6%	94,0%	94,6%	93,6%	92,1%	85,7%	80,2%	62,5%	17,7%	7,4%	2,3%
zmiana	0,1 pp.	-3,4 pp.	-0,9 pp.	0,1 pp.	0,4 pp.	0,9 pp.	3,7 pp.	3,7 pp.	6,8 pp.	14,1 pp.	0,8 pp.	0,3 pp.	0,1 pp.
2017K	5,7%	49,9%	74,0%	76,8%	80,4%	81,3%	82,4%	77,3%	60,4%	22,1%	6,8%	2,7%	0,7%
2022K	4,0%	48,7%	78,1%	82,3%	83,3%	87,0%	86,3%	81,8%	70,0%	24,4%	8,5%	3,1%	0,6%
zmiana	-1,7 pp.	-1,2 pp.	4,1 pp.	5,5 pp.	2,9 pp.	5,7 pp.	3,9 pp.	4,5 pp.	9,6 pp.	2,3 pp.	1,7 pp.	0,4 pp.	-0,1 pp.

By utrzymać te trendy, potrzebne są działania skierowane do każdej ze wskazanych grup, tj.:

- likwidowanie barier i wspierania powrotu do pracy młodych matek, wspomagające również podejmowanie decyzji o potomstwie – poprzez zapewnienie korzystnej infrastruktury (dostęp do żłobków, przedszkoli jak i łatwości dojazdu do większego ośrodka), wspieranie zaangażowania drugiego rodzica czy też łatwiejsze możliwości zawierania umów o pracę na część etatu,
- wspieranie i zachęcanie do dłuższego pozostawania na rynku pracy osób starszych,
- utrzymywanie możliwości łatwego zatrudniania migrantów i wspieranie ich integracji ze społeczeństwem oraz rynkiem pracy. Jak pokazuje przykład ogromnej fali migracji z Ukrainy, przy dobrej integracji migrantów, możliwe jest utrzymanie wysokiego zatrudnienia wśród grupy napływowej. W perspektywie długoterminowej Polska ma pozostać jednym z krajów o najwyższej migracji netto w Europie¹, co powinno pomóc z problemami demograficznymi, ale będzie wymagało odpowiednich polityk publicznych.

Poza działaniami mającymi na celu zwiększanie podaży pracy oraz wydłużaniu okresu pracy, **istotne jest podjęcie kroków mających zwiększyć jakość kapitału ludzkiego**, która pozytywnie wpływa na utrzymanie wyższego wzrostu gospodarczego. Najważniejsze w tym kontekście są **inwestycje w edukację i umiejętności siły roboczej**. Pomimo spadku w ostatnich wynikach testów PISA (w 2022 r. względem 2018 r.), pokazują one wyraźną poprawę wykształcenia nastolatków w Polsce w ostatnich 20 latach na tle krajów UE (zmiana ze średnio 13. miejsca pośród krajów UE w 2000 r. do 4. miejsca w 2022 r.). Na wzrost kapitału ludzkiego wskazują również wyniki testów PIAAC², w których młodsze pokolenia uzyskują wyraźnie lepsze wyniki niż starsze. Według naszych badań opartych na wynikach testów PIAAC, przyszły wzrost kapitału ludzkiego może skompensować wpływ negatywnych zmian demograficznych na tempo wzrostu PKB w Polsce w horyzoncie 2040 r. nawet o prawie połowę.

Z wyrazami szacunku

Z upoważnienia Ministra Finansów

Jurand Drop

podsekretarz stanu

¹ Źródło: prognoza demograficzna EUROPOP23.

² Międzynarodowe Badanie Umiejętności Dorosłych.